

Naiste õigused kui inimõigused.

Paljud asjad, mis meile tunduvad igapäevaelus lihtsad ja loomulikud, rajanevad inimõigustel. Need on õigus elada vabana, rääkida, mida mõtled ning olla koheldud õiglaselt ja väarikalt. On oluline, et me võiksime elada võimalikult õiglasel ühiskonnas, teades oma õigusi ja seda, et need on kaitstud

Arvukad rahvusvahelised inimarengu analüüsid rõhutavad, et Balti riikides on üleminekuga turumajandusele kaasnenud naiste ja meeste ebavõrdsuse süvenemine.

Mõiste "naiste inimõigused" tekitab enamikus eestlastes õlakehituse ajani, kui see otseselt neid endid ei puuduta.

Selline ebavõrdsus valitseb tööturul, aga neid tendentse ei osata alati vajaliku intelligentsusega tõlgendada, nendesse suhtutakse kui normaalsesse, igapäevaelu nähtustesse.

Viimaste 01.09.2002.a. Ida-Virumaa Tööhõiveameti andmete alusel on Ida-Virumaal töötotsijaid 11 366 inimest, nendest naised 53% ,kõige rohkem, 63% on parimas tööeas 25-49 aastased naised. Peale selle on töötuid 10141, neist naised 52,46%, nende hulgas on 25-40 aastaseid 63,45%.

Samas on kuulutanud koondamisest Kreenholm 300 töötajat, kus enamus on naised, Viru Kalatööstus 218, samuti enamus naised, Silmet 150, Nitrofert 400 töolist, nendes ettevõtetes naised-mehi pooleks. Töötute arvu kasvab Ida-Virumaal aasta lõpuks rekordiliseks ja enamus on naised. Seega ei saa rääkida nende naiste puhul õigusest tööle, rääkimata õigusest saada võrdse töö eest võrdset tasu. Teada on ,et enamus naised töötab vähemtasustavatel töökohtadel, koolis, lasteaias, meditsiinisfääris. Ebavõrdsus tööturul väljendub ka selles, et naistel väikeste lastega on raske leida tööd, tööandja kardab, et noored emad jäävad tihti haiguslehele, seoses laste haigestumisega. Samas on töö ja puhkeajaseadus kehtiv võrdselt kõigile Eestis seaduslikult elavatele inimestele.

Ka karjääri redelil liiguvad naised aeglasemalt ja tippu jõuavad vähesed, vaatamata sellele, et Eesti naiste haridustase on kõrgem kui meestel.

Eesti on iseseisva riigina alla kirjutanud arvukatele inimõiguste-alastele lepingutele, kuid soolise võrdõiguslikkuse seaduse vajalikkus tekitab siiani vaidlusi.

Ka mõned naispoliitikud ei leia vajadust eraldi seaduse järgi. Samas näitab naiste väike esindatus Riigikogus Eestis valitsevat stereotüüpset arvamust, et poliitika on meeste maailm. Nii kaua kui otsuste tegemise juures on naised vähem, on muutusi seadusandluses kui ka tavaelus raske ellu viia.

Rootsi näite põhjal, kus on vastu võetud nii soolise võrdõiguslikkuse seadus, on loodud vastav ombudsmani ametikoht, igas omavalitsuses on ametnik jne, kes jälgib, et igal elualal igapäevaelus oleks täidetud võrdõiguslikkuse nõuded, väitsid Rootsi naised, et nad on selle saavutanud alles nüüd, kui naised on esindatud ühiskonna igas sfääris võrdselt meestega.

Kuidas kujutab meedia naist? Sirvides meie ajalehti-ajakirju võib leida küllaga naise inimväärikut solvavaid reklaame. Reklaamitakse kõike, alates hambapastadest autokummideni ja mida niinimetatud mehelikkumaks läheb reklaam, seda napimaks läheb modelli riietus ning väljakutsuvamaks poos. Või hilisõhtune reklaam TV 2-”küsida võib kõike”. Soome naisorganisatsioonide boikoteerimise tulemusena pidi Soome enamloetavam leht Helsinki Sanomat naisi diskrimineerivad reklaamid kõrvaldama. Millal meie nii kaugele jõuame? Riigikogu valimiste järel võrreldi meedias kõiki naissaadikud – kas nad on piisavalt maitsekalt ja moekalt riides, kas nende imago on küllalt hea! Kuid ei pööratud mingit tähelepanu ühegi meessaadiku väljaveninud püksipõlvedele jne.

Viimane võrdlus Arteris meie esinaispoliitikutest oli eriti räige ja solvav, sest siin vaagiti juba nende aru, mõistust, kogemusi ja ka eraelu. Mulle tundub, et tihti me ei tunne ära kus meie inimõigusi rikutakse, eriti kui on tegemist psühholoogilise survega.

Kõige suuremaks probleemiks on kujunenud inimkaubandus, kui inimõiguste rikkumine. See on probleem millest me tihti ei taha rääkida ja teada. Kui räägitakse inimkaubandusest, siis mõeldakse peamiselt naiste ja laste vastast vägivalda. USA välisministeeriumi avaldatud teise inimkaubitsemist puudutava aastarapordi järgi ei võitle Eestis piisavalt inimkaubanduse vastu.

Inimkaubandus on kasvav probleem nii Eestis kui maailmas. Inimkaubandusega võitlemine on inimõiguste kaitsmise, aga ka riikliku ja rahvusvahelise julgeoleku tagamise vahend. Naisteärist saadavad suured sissetulekud suunatakse sageli seaduslikesse tegevustesse ja investeringutesse, mida tuleb pidada väga ohtlukuks tendentsiks. Inimkaubandus on enamikel juhtudel rahvusvaheline äri ning selle vastu võitlemisel on vaja nii riiklikul kui rahvusvahelisel tasandil koostööd teha. Sellesse peaks kaasama riiklike institutsioone ja valitsusväliseid organisatsioone.

Kaubitsejad kütivad kõige kaitsetumat osa inimühiskonnast, rikkudes nende põhilisi inimõigusi ning sundides neid viletsusse ja alandusse. Meil ei võeta seda probleemi ka riiklikul tasemel eriti tõsiselt. Näitena riigi- ja kohalike ametnike ettepanekud punaste laternate tänava loomisest, prostitutsiooni legaliseerimise ettepanekud, et riik saaks maksude näol oma osa, unustades, et me rikume ühe osa ühiskonna liikmete inimõigusi.

Inimkaubandus ehk prostitutsioon. Prostitutsiooni peetakse normaalseks nähtuseks – arvatakse, et tegemist on naiste vabatahtliku otsusega, millega ei ole kellelgi teisel pistmist. Nagu eespool mainisin Ida-Virumaa näitel on näha, et Eesti majanduslik olukord ei ole nii hea nagu sageli üritatakse väita, siis töövajajaid ehk potentsiaalseid ohvreid jätkub. Tuleb järjekordselt nimetada ühiskonnas valitsevaid hoiakuid, mille tõttu on levinud arusaam, et ühed inimesed võivad teisi osta, ehk naiste ostmist peetakse normaalseks. Rasked majanduslikud tingimused ja osade ühiskonnaliikmete halvem olukord on esialgu soodsaks pinnaseks inimkaubanduse jätkumiseks ja Eestis veelgi tõsisemaks probleemi tekkimisele. ENUT-i poolt läbi viidud uurimuse järgi peavad ka äsja keskkooli lõpetanud tütarlapsed ennast potentsiaalseteks ohvriteks. Tung minna välismaale tööle, teadmata-tundmata sealseid olusid on näidanud, et tihti sattuvad sellised noored kaubitsejate võrku. Üheks tabuteemaks on ka perevägivald. Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi läbi viidud uuringu põhjal toimub naiste vastu suunatud vägivald juhtumitest 2/3 naise kodus, meestega juhtumid vägivald juhtumid toimuvad enamuses väljaspool kodu. Naise jaoks ei kehti inglise vanasõna – mu kodu on mu kindlus. Müüt, et normaalne mees ei ole vägivaldne, kummutab sama uurimus. Vägivaldseid mehi leidub kõikides ühiskonna kihtides. Kogetud vägivald mõjub ohvri s.t. naise tervisele, psühhikale, mõjutab tema suhtlemisvõimet, tööalast konkurentsivõimet, elatustaset, pereelu kvaliteeti jne.

Tavaelu pilt on veelgi hullem. Tahtsin ka siia tuua näiteid Ida-Virumaa naiste elu põhjal, kuid selgus, selliseid andmeid lihtsalt ei ole. Naiste ühiskondlikku seisundit võib aimata laste ja noorte elu järgi. On teada orbude arv meie lastekodudes, kuid mis on jahmatav, et enamused on jäänud orvuks pere vägivald tagajärjel. Naistevastane vägivald ei ole naiste probleem, see probleem puudutab ühiskonda tervikuna. Kõiki neid teemasid tuleb vaadelda eraldi, analüüsida, sest neil on veel alateemad, põhjused, tagajärjed.

Eesti on osalenud ja osaleb Põhjamaade ja Baltimaade ühiskampaaniates naistevastasest vägivallast, kuid siseriiklikult tuleks neid teemasid rohkem teavitada.

ÜRO peasekretär Kofi Annan on öelnud:

“Naistevastane vägivald on ilmselt kõige häbiväärsem inimõiguste rikkumine üldse. Sellel ei ole ei geograafilisi, kultuurilisi ega varanduslikke piire. Nii kaua kui see eksisteerib, ei saa me tunnustada, et oleme saavutanud edu teel võrdsusele, arengule ja rahule”

Demokraatia arengut ühes riigis võib mõõta mitmeti – alates riigi üldisest majandus-poliitilisest elukorraldusest kuni selleni, kuidas erinevad sotsiaalsed grupid tegelikult kasutavad oma inimõigusi

igapäevaelus. Naiste diskrimineerimine mitte ainult ei riku põhilisi inimõigusi ja naise inimväärikust, vaid takistab naiste osalemist ja nendepoolse panuse andmist meestega võrdsel tingimustel kõikidel elualadel, seda nii siseriiklikul kui ka rahvusvahelisel tasandil . Naiste diskrimineerimine takistab ühiskonna progressi kuna see võtab poolelt elanikkonnalt võimaluse anda oma panus ühiskonna arengusse.

Ene-Eha Urbala
Eesti Inimõiguste Instituudi
Ida-Virumaa Teabetalituse konsultant